

OKUL ÖNCESİNDE ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

- Zihinsel Yetersizlik-
- Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite(DEHB)-
- Otizm Spektrum Bozukluğu-
- Dil ve Konuşma Bozukluğu-
- Görme Yetersizliği-
- İşitme Yetersizliği-
- Üstün(Özel) Yetenek-

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLERİ

- Hem uzun hem de kısa süreli bellekte sorun yaşama,
- Dikkat sürelerinin kısa olması,
- Dili anlamada sorun yaşama,
- İfade edici dilde gecikme, telaffuz ve konuşmada akıcılık sorunları yaşama,
- Akademik alanda akranlarından geri kalma,
- Problemi çözme yolları bulmada sorun yaşama,
- Öğrendikleri bilgileri genellemede sorun yaşama,
- Sosyal ilişkilerde sorun yaşama,
- İçinde bulunduğu ortama uyum davranışlarında sorun yaşama gibi.

GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım Becerileri	<ul style="list-style-type: none">• Özbakım becerilerinin kazandırılabilmesi için çocuğun önceden gerçekleştirmesi gereken ön koşul beceriler vardır. Bunlar; el göz koordinasyonu, hareketleri taklit etme, görsel dikkat, basit yönergeleri anlama gibi büyük ve küçük kasların kullanımını gerektiren becerilerdir. Çocuğun bu becerileri kazanmış olmasına dikkat edilmelidir.• Özbakım becerileri kazandırılırken beceri analizi yöntemi kullanılır. Beceri analizinde, kazandırılmak istenen beceriler küçük, öğrenilmesi kolay alt beceri basamaklarına (işlem basamaklarına) ayrılır.• Zihinsel yetersizliği olan çocuklara beceri öğretirken çok uzun becerilerin tamamının kazandırılması yerine parçalara bölünerek kazandırılması ve sonradan birleştirilerek tüm becerinin bir arada gerçekleştirilmesi beklenmelidir. Örneğin: Diş fırçalama becerisinde; musluk açma kapama, diş macunu kapağı açma-kapama, diş fırçalama, tükürme becerileri ayrı ayrı öğretilerek, çocuk öğrendiğinde birleştirilmelidir.• Gerekirse, zihinsel yetersizliği olan öğrencinin takip edebilmesi için resimli beceri analizleri hazırlanarak becerinin çalışılacağı ortamda bulundurulmalıdır. (Örn: Okula giriş sırasında gerçekleştirilmesi gereken ayakkabı çıkarma, okul ayakkabısı giyme, dışarıda giydiği ayakkabıyı dolabına koyma, kabanını çıkarıp asma gibi beceri basamaklarını içeren beceri analizi resimleri okul girişine asılabilir).• Özbakım becerilerinin kazandırılmasında, çocuğun gereksinimine bağlı olarak; sözel ipucu, işaret ipucu, model olma ve fiziksel yardım ipuçları kullanılmalıdır. Öğretimde yardım türlerinin kullanılması, yardım düzeyinin yavaş yavaş azaltılması sonunda çocuğun davranışı bağımsız olarak yapması sağlanır.• Zihinsel yetersizliği olan çocuklar, beceri öğrenirken daha fazla yönlendirilmeye ve desteklenmeye gereksinim duyarlar. Bu süreç uzun süreli eğitimi ve sık tekrar etmeyi gerektirir. Bu çocuklar, normal gelişim gösteren çocuklara oranla daha sık başarısızlıkla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu nedenle, başarılı olma girişimlerinin desteklenmesi ve pekiştirilmesi gerekir.

Dil Gelişimi

- Zihinsel yetersizliği olan çocuklarda dil ve konuşma gelişimi ve iletişim kurma sorunları ile karşılaşılabilir. Bu sorunların giderilebilmesi ya da en aza indirilebilmesi için çocuğa uygun uyarlamalar yapılarak programda yer alan ses çalışmaları gerçekleştirilebilir.
- Dil gelişimini desteklemek için dil, dudak, yanak, çene ile ilgili (üfleme, yalama ve çiğneme-şişirme gibi) egzersizler yapılabilir. Ses çalışmaları, çocuğun çıkarabildiği seslerden yola çıkılarak, çıkaramadığı seslere doğru yapılmalıdır.
- Zihinsel yetersizliği olan çocukların sözcük dağarcıklarında sınırlılık görülür. Etkinlikler sırasında çocuğun bilmediği sözcükler, mecazi ifadeler üzerinde durularak gerekli açıklamalar yapılmalıdır.
- Bu çocukların etkinlikler sırasında konuşabilmeleri için gerekli fırsatlar yaratılmalı ve çocuğun konuşması sabırla dinlenmeli, çocuk konuşma için cesaretlendirilmelidir.

Bilişsel Gelişim

- Ortamda dikkat dağıtıcı nesnelere bulundurulmamalıdır.
- Zihinsel yetersizliği olan çocuklar için sınıf içinde yönerge vermeden önce çocuğun dikkatini çekmek için özel bir uyarı kullanılmalıdır. Örneğin: "Herkes buraya baksın, Ayşen sen de bak."
- Çocuğun dikkatini çekecek nesnelere (hoşlandığı çizgi film kahramanının olduğu bir materyal, sevdiği renkteki ayıcık gibi) seçilerek etkinlikler sırasında kullanılmalıdır.
- Zihinsel yetersizliği olan çocukların dikkat süreleri az olduğundan öğretim süresi kısa tutulmalıdır.
- Çocuklara model olunarak, önceden öğrendikleri kavramlar bir sonraki konu ile ilişkilendirilerek bu kavramları hatırlamaları için ipucu olarak kullanılmalıdır. Örneğin; kış mevsiminin özellikleri anlatıldıktan sonra bir sonraki etkinlikte kış mevsiminde giyilen giysilerin öğretimi yapılırken çocuğun bu özellikleri hatırlaması, çocuğun düzeyine uygun ipuçlarıyla desteklenerek sağlanmalıdır.
- Zihinsel yetersizliği olan çocuk için kazanım belirlenirken programda yer alan kazanımlarda çocuğun düzeyine uygun olarak gerekli uyarlamalar yapılmalıdır. Örn: 1'den 10'a kadar sayar yerine 1'den 5'e kadar sayar şeklinde ele almak uygun olabilir.
- Bu çocuklara etkinlikler sırasında gerekli olduğunda ek süre verilerek başarılı girişimleri ödüllendirilmelidir.
- Zihinsel yetersizliği olan çocuklara soyut kavramlar kazandırılırken somut nesnelere kullanılarak çocuğun kavramasına yardımcı olunmalıdır (Örneğin: Sevgi kavramının kazandırılmasında çocuğuna sarılmış bir anne fotoğrafı, köpeğini seven bir çocuk fotoğrafı gibi somut örnekler kullanılabilir).
- Bu çocuklar bir kavramı tam olarak kazanmadan diğer kavramın kazandırılmasına geçilmemelidir.
- Zihinsel yetersizliği olan çocuğun çalışma sayfası basitleştirilmeli, seviyesine uygun düzenleme yapılmalıdır.
- Etkinlikler sırasında uzun ve karmaşık cümleler yerine basit yönergeler kullanılmalıdır.
- Zihinsel yetersizliği olan çocuğun kendi içinde gösterdiği gelişmeler değerlendirilmelidir.
- Bu çocukların yapamadıklarına değil yapabildiklerine odaklanılmalıdır.
- Zihinsel yetersizliği olan çocukların başarıları anında ödüllendirilmelidir.
- Zihinsel yetersizliği olan çocuklara öğrenme sürecinde sık sık destekleyici geri bildirim verilmelidir.

Sosyal ve Duygusal Gelişim	<ul style="list-style-type: none">• Zihinsel yetersizliği olan çocuğa okulun ilk günlerinde kendine yakın bulunduğu arkadaşlarla oyun oynatılmalıdır.• Bu çocuklar kalabalığa girmeye çekiniyorsa küçük grup çalışması yapılarak çalışmalarını ödüllendirilmelidir.• Sınıfta çocuğa küçük sorumluluklar verilmelidir.• Zihinsel yetersizliği olan çocuklar oyun ve toplum kurallarına uymakta zorluk çekerler. Kuralları güç oyunlara katılmak istemeyebilirler. Kurallar, bu çocukların anlayacağı ve uyacağı seviyede basitleştirilmelidir. Çocuğun oyun içinde başarı duygusunu yaşayabileceği oyunların seçilmesine dikkat edilmelidir (bu nedenle çocuk oyunda daha az sorumluluk gerektiren pozisyona yerleştirilebilir).• Sosyal etkinliklere karşı ilgileri azdır, bu nedenle etkinliklere aktif olarak katılımları sağlanmalıdır.• Sosyal ilişkilerde bencil davranabilirler. Oyunlar sırasında tüm materyallerin kendilerine ait olmasını isteyebilirler. İlgili kazanımlar içinde kendilerine ait olan eşyaları başkalarıyla paylaşmaya ilişkin çalışmalar yapılarak, çocuğun başarılı girişimleri ödüllendirilmelidir.• Zihinsel yetersizliği olan çocuklar grup çalışmalarına katılmaları konusunda desteklenmelidir.
Motor Gelişim	<ul style="list-style-type: none">• Zihinsel yetersizliği olan çocuklar denge, esneklik, hız ve dayanıklılık açısından zayıftırlar. Küçük kas gelişimleri yaşlarına göre zayıf olabilmektedir. Bu çocukların küçük kas gelişimlerine yönelik egzersizler yaptırılabilir. Örn: İpe boncuk dizme, oyun hamuru ile yapılan çalışmalar.• Kas gevşekliği belirgin özelliği olan zihinsel yetersizlik türlerinde (Örneğin: Down sendromu) büyük kas becerilerini geliştirmeye yönelik egzersizlerin yapılması sırasında çocuğun fizyoterapistinden öneri almak gereklidir. Yapılacak çalışmaların çocuğun büyük kas gelişiminde kalıcı hasar bırakmasına engel olmak için fizyoterapistin raporunda yer alan öneriler özenle dikkate alınmalıdır.

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU (DEHB) RİSKİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLERİ

- Yerinde oturamama,
- Sürekli hareket halinde olma,
- Sürekli konuşma,
- Bağırma ve başkalarını yaptığı işten alıkoyma,
- İsteklerini erteleyememe,
- Sorulan sorular tamamlanmadan cevaplama,
- Grup içinde sırasını beklemede zorlanma,
- Sakin ve gürültüsüz biçimde oynamakta zorlanma,
- Dikkat süresinin kısa olması,
- Başladığı işi bitirmede güçlük yaşama,
- Günlük işlerde unutkanlık yaşama gibi.

GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım Becerileri	Özbakım gelişim özellikleri normal gelişim gösteren akranlarıyla benzerlik göstermektedir. Gerekli durumlarda beceri analizleri hazırlanarak çocuğun beceriyi daha küçük parçalar halinde öğrenmesi sağlanmalıdır.
Dil Gelişimi	Basit ve net yönergeler kullanılmalıdır. Yönerge verilirken çocukla göz teması kurularak yönergeyi anladığından emin olunmalıdır. Verilen yönergeyi anlaması için çocuğa zaman verilmelidir. Verilen yönergeyi çocuğun tekrar etmesi istenmelidir. Böylece çocuğun kendisine verilen görevi anladığından emin olunabilir.
Bilişsel Gelişim	DEHB riski olan çocuklar zihinsel yetersizliği olan çocuklar değildir. Dikkat sürelerinin kısa olması nedeniyle yapılan etkinliğin uzun olmamasına dikkat edilmelidir. Çocuğun kullandığı ilaçlar takip edilmelidir. İlacın etkilerinden kaynaklanan olumlu ya da olumsuz bir durum varsa aile ya da psikiyatristle görüşülmelidir. Gerekirse günlük etkinlik çizelgesi çocuğun görebileceği bir yere asılarak çocuğun her etkinlikten sonra ne yapılacağını görmesi sağlanmalıdır. Yapılan etkinliklere katılmasını sağlamak amacıyla etkinlikler sırasında sembol pekiştireçler kullanılarak çocuğun ilgisinin etkinlik üzerinde kalması sağlanmalıdır. Yapılan etkinlikler sırasında çocuğun yapabildikleri vurgulanarak etkinliklere katılımı sağlanmalıdır. Etkinlik ile ilgili malzemeler dışındaki materyaller ortadan kaldırılmalıdır. Çocuğa yaptığı uygun davranışlarla ilgili olumlu, uygun olmayan davranışlarıyla ilgili düzeltici dönütler verilmelidir. Çocuk öğretmene yakın bir yere ve model alabileceği çocukların yakınına oturtulmalıdır. Ayrıca cam kenarı, pano yanı gibi uyarıcılardan mümkün olduğunca uzak tutulmalıdır.

Sosyal ve Duygusal Gelişim

Sınıf içinde uyulması gereken kurallar çocukla birlikte belirlenerek resimlendirilmeli ve çocuğun görebileceği bir yere asılmalıdır. Çocuğa sınıf içinde etkinlikler sırasında basit görevler verilmelidir. Çocuğun sınıf ortamında diğer arkadaşları tarafından etiketlenmesinin önüne geçmek için gerekli özen gösterilmelidir. Çocuğu sınıf içinde sürekli uyarmak yerine, sözel olmayan ifadeler kullanılarak çocuk davranışı konusunda yönlendirilmelidir (Örneğin, bir tarafı yeşil diğer tarafı kırmızı bir kart kullanarak, çocuk uygun davranışlar gösterdiğinde kartın yeşil tarafı çocuğa dönük olarak tutulurken; uygun olmayan bir davranış gösterdiğinde kartın kırmızı tarafı çocuğa dönük tutularak sürekli sözel uyarıdan kaçınılabılır.) Sosyal etkinliklere katılması konusunda cesaretlendirilmelidir. Verilen yönergeler açık ve net olmalıdır. İletişim kurarken mutlaka çocuğun göz hizasında olunmalıdır.

Motor Gelişim

DEHB riski olan çocuklar için spor yapmak son derece yararlıdır. Bu çocuklar dikkatlerini toplama sorunları ve hareket gereksinimleri nedeniyle sportif etkinliklere yönlendirilmelidir. Etkinlikler sırasında hareket içeren faaliyetlerde bu çocuklara görev verilmelidir. Sınıf içinde belli aralıklarla ayağa kalkıp dolaşmasını sağlamak amacıyla görevlendirilerek öğretmen inisiyatifinde ayağa kalkmasına izin verilmelidir.

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU (OSB) OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLERİ

- Yaşlılarıyla gelişimsel düzeyine uygun ilişkiler geliştiremememe,
- Diğer çocuklarla eğlenme, ilgilerini ya da başarılarını kendiliğinden paylaşma arayışı içinde olamama,
- Sosyal ya da duygusal karşılık verememe,
- Konuşulan dilin gelişiminde gecikme ya da hiç gelişmeme,
- Basmakalıp ya da tekrarlı ya da özel bir dil kullanma,
- Taklitlere dayalı oyunları kendiliğinden oynamama,
- Eşyaların, oyuncakların parçalarıyla sürekli aynı şekilde uğraşma,
- Basmakalıp ya da tekrarlı hareketler sergileme (parmak şıklatma, el çırpma gibi).

GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım Becerileri	<ul style="list-style-type: none">• Özbakım becerilerinin kazandırılabilmesi için çocuğun önceden gerçekleştirmesi gereken ön koşul beceriler vardır. Bunlar; el göz koordinasyonu, hareketleri taklit etme, görsel dikkat, basit yönergeleri anlama gibi büyük ve küçük kasların kullanımını gerektiren becerilerdir. Bu beceriler yoksa öncelikle bu becerilerin kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.• Özbakım becerilerini kazandırırken beceri analizi yöntemi kullanılır. Beceri analizinde, kazandırılmak istenen beceriler küçük, öğretilmesi kolay alt beceri basamaklarına (işlem basamaklarına) ayrılır. (Bakınız: Zihinsel yetersizliği olan çocukları desteklemede dikkat edilecek noktalar tablosu.)• Gerekirse, Otizm olan öğrencinin takip edebilmesi için resimli beceri analizleri hazırlanarak çocuğun görebileceği bir yerde tutulmalıdır (Örn: Okula giriş sırasında gerçekleştirilmesi gereken ayakkabı çıkarma, okul ayakkabısı giyme, dışarıda giydiği ayakkabıyı dolabına koyma, kabanını çıkarıp asma gibi beceri basamaklarını içeren resimli beceri analizi okul girişine asılabilir).• Otizm olan çocuklara beceri kazandırırken çok uzun becerilerin tamamının ele alınması yerine parçalara bölünerek kazandırılması ve sonradan birleştirilerek tüm becerinin bir arada gerçekleştirilmesi beklenmelidir. Örn: Diş fırçalama becerisinde; musluk açma kapama, diş macunu kapağı açma-kapama, diş fırçalama, tükürme becerileri ayrı ayrı kazandırılarak çocuk öğrendiğinde birleştirilmelidir.• Özbakım becerileri kazandırılırken, çocuğun gereksinimine bağlı olarak; sözel ipucu, işaret ipucu, model olma ve fiziksel yardım ipuçları kullanılmalıdır. İpuçlarına bağımlılık geliştirebilen Otizimli çocuklar için sağlanacak sözel ipuçlarının açık, net ve kısa olmasına dikkat edilmelidir. Öğrenme sürecinde yardım türlerinin kullanılması, yardım düzeyinin yavaş yavaş azaltılması sonunda çocuğun davranışı bağımsız olarak yapması sağlanır.• Otizm olan çocuklar, beceri öğrenirken daha fazla yönlendirilmeye ve desteklenmeye gereksinim duyabilirler. Bu süreç uzun süreli eğitim ve sık tekrar etmeyi gerektirir. Bu çocuklar, normal gelişim gösteren çocuklara oranla daha sık başarısızlıkla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu nedenle, başarılı olma girişimlerinin desteklenmesi ve pekiştirilmesi (çocuğun bireysel özelliklerine bağlı olarak, nesnel pekiştireçler, sözel pekiştireçler ya da saçını okşama gibi sosyal pekiştireçler kullanılabilir) gerekir.

Dil Gelişimi

- Otizmliler olan çocuklar başkaları ile etkileşim kurmada zorluk yaşarlar. Bunun için kendisine yakın olan bir arkadaşı ile yapabileceği etkinlikler düzenlenmelidir.
- İletişim kurarken karşısındakine boş gözlerle bakma, göz kontağı kurmama gibi davranışlar (yana ya da aşağı yukarı bakma) gözlenebilir. Bu durumda çocuğun çenesinden tutularak yumuşak bir hareketle başının konuşan kişiye döndürülmesi ve karşısındakine bakması sağlanmalıdır.
- Otizmliler olan çocukların dil gelişimlerinde, hiç konuşmama, sadece bir-iki kelime söyleme, çok kelimeyle anlamsız konuşma, ekolali (söyleneni aynen defalarca tekrar etmek) konuşma, zamirleri karıştırma, konuşulanları anlamada güçlük çekme, gramer bozuklukları ve telâffuz güçlüğü gibi özellikler görülmektedir. Bu çocukların dil ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi ile ilgili yapılacak etkinliklerde sık tekrarlara yer vermek, çıkarabildikleri seslerden yola çıkarak yeni sözcükler kazandırmaya çalışmak gereklidir.

Bilişsel Gelişim

- Otizmliler olan çocuklar çevreye karşı duyarlıdırlar. Örneğin floresan ışığından çıkabilecek ses, ortamda fazla ışık olması gibi. Bu durumda, öğrencinin gözlemlenerek rahatsızlık duyduğu özellikler belirlenmeli ve sınıf içinde buna yönelik uyarlamalar yapılmalıdır. Bazı Otizmliler olan çocuklarda dokunsal, denge, işitsel, tat ve koklama duyularına ilişkin farklı problemler görülebilmektedir. Örneğin deri-hücre yoğunluğunun vücuttaki dağılımının farklı olması nedeniyle, bazı kumaş türleri çocuğa acı verebilir ya da sıcak ve soğuk hissetmeyebilir. Bu durumda da çocuğun gözlemlenmesi ve etkinlikler sırasında kullanılacak materyallerin uyarlanması gerekmektedir.
- Otizmliler olan çocuğun oturacağı sandalyenin pencereye dönük olmamasına, çöp kutusunun öğrenciye yakın alanda bulundurulmamasına dikkat edilmelidir. Çocuk, etkinliği doğrudan/net görebileceği bir yere oturtulmalıdır. Sık sık sınıftan çıkmaya çalışıyorsa kapıya uzak bir yere oturtulmalıdır. Sınıf içinde fiziki ortamda hazırlanan öğrenme merkezleri ve diğer bölümler görsel resimli kartlar yapıştırılarak daha belirgin hale getirilmelidir.
- Otizmliler olan çocuğun etkinliğe hazırlanmasını sağlayacak basit kontrol listeleri düzenlenebilir.
- Otizmliler olan çocuklara yönelik kullanılan cümlelerin basit, kısa olmasına dikkat edilerek jest ve mimiklerle cümleler daha dikkat çekici hale getirilmelidir. Yönerge verilirken, kısa ve net ifadeler kullanılmalıdır. Yönergeler sadece işitsel olmamalıdır. Bunun yanında kart, resim veya nesnelere desteklenmelidir.
- Otizmliler olan çocuklara bir etkinliğin ne kadar süreceği (örneğin, çizgi çalışması için beş satır yazması gerektiği belirginleştirilerek sınır konulması) konusunda bilgi verilmelidir.
- Etkinlikler sırasında çocuktan beklenen sorumlulukların sonunda ne ortaya çıkacağı çocuğa model olarak gösterilmeli ve bu yönde çalışması sağlanmalıdır. Örneğin yırtma yapıştırma çalışması yapılacağı zaman, çocuğun içini doldurması istenen uçurtma resminin içi doldurulmuş hali çocuğa örnek olarak gösterilebilir.
- Otizmliler olan bazı çocukların (Asperger sendromu) özel becerileri (erken okuma-yazma, zihinden matematik işlemleri yapma gibi) olabilmektedir. Akran kabulünü sağlamak için öğrencinin bu özellikleri ön plana çıkarılarak akranları ile birlikte olması desteklenmelidir.
- Otizmliler olan çocuklar kendi içinde gösterdiği gelişme ile değerlendirilmelidir. Çocuğun yapamadıklarına değil yapabildiklerine odaklanılmalıdır.

Sosyal ve Duygusal Gelişim

- Otizmlili olan çocuklar sosyal becerilerindeki sınırlılık nedeniyle oyun oynamada zorluklar yaşarlar. Örneğin, taklit gerektiren oyunları oynarken model olunmalı ve ne yapacağı açıklanmalıdır. Hayali oyun oynanmadan önce dramatizasyon çalışmasına yer verilerek, çocuğun kendisinden ne beklediğini anlaması sağlanmalıdır.
- Otizmlili olan çocuklara, akranlarıyla bir arada olabileceği etkinliklerde görevler verilmeli, rol ve sorumluluklarının neler olduğu kendisine açıklanmalıdır. Çocuğun duygusal tercihleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuğun tercihi, sınıfta yapılan etkinliğe katılımını doğrudan etkileyebilir (Örneğin: Çocuğun mavi renge takıntısı var ise mavi kalem ile yazı yazdırmak gibi).
- Okul, sınıf, bahçe ve servis aracında uyulması gereken kurallar açık ve net bir şekilde tanımlanmalıdır. Belirlenen kurallar görsel desteklerle zenginleştirilmelidir. (Örneğin: Yemek yerken önce sıraya girme, tepsiyi alma gibi becerileri sırasıyla gösteren resimli kartların duvara asılması gibi).
- Resimli çizelgeler sadece birer birer etkinlikler için değil, gün boyu yapılacak etkinlikleri içeren bir çizelge halinde de hazırlanabilir. Bu çizelge öğrencinin kolaylıkla takip edebileceği bir yere asılmalı ve böylelikle, öğrencinin gün içinde yapılacak etkinlikleri bilerek kendini güvende hissetmesi sağlanmalıdır.

Motor Gelişim

- Otizmlili olan çocuklar denge ile ilgili sorunlar yaşayabilirler. Akranlarına göre dengelerini daha kolay kaybedebilirler. Bu gibi durumlarda öğrenciyeye bireysel destek sağlanmalıdır.
- Kâğıt kesme, kutu içine küp atma ve ipe boncuk dizme gibi ince motor becerilerinin de oldukça zayıf olduğu gözlenmektedir. Bu durumda Otizmlili olan çocuğa fiziksel yardım ve model olma gibi yardımlar uygulanarak aşama aşama bağımsızlaşması sağlanmalıdır (beceri öğretiminde olduğu gibi).

DİL VE KONUŞMA BOZUKLUĞU RİSKİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLERİ

Alıcı dil becerilerinde sorun yaşayan çocuklar:

- Sorulara uygun cevaplar veremezler,
- Sözlü olarak sunulan bilgiyi kullanamazlar,
- Sözlü yönergeleri takip edemezler,
- Nitelik, sıralama, karşılaştırma bildiren kavramları anlamada zorlanırlar,
- Karmaşık cümleleri anlamada zorlanırlar.

İfade edici dil becerilerinde sorun yaşayan çocuklar:

- Dil bilgisi kurallarını yanlış kullanırlar,
- Bir konudan başka bir konuya atlarlar,
- Sözcük dağarcıkları sınırlıdır,
- Konuşurken doğru sözcüğü bulmada zorlanırlar,
- Soru sormaktan çekinirler,
- Hangi soruyu soracağını, soruyu nasıl soracağını bilemezler,
- Konuşurken aynı bilgiyi defalarca tekrarlarlar,
- Konuşurken karşılarındakilere yeterli bilgi aktaramazlar.

GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım Becerileri	<ul style="list-style-type: none">• Özbakım becerilerinin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir.• Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem öğretmene kolaylık sağlar.
Dil Gelişimi	<ul style="list-style-type: none">• Çocukla normalden biraz daha yavaş ve sakin bir biçimde konuşulmalıdır. Çocuk konuşurken dikkatle dinlemelidir.• Çocuğun taklit etmesi için ona uygun model olunmalıdır.• Çocuğun ifadeleri yeni sözcükler eklenerek genişletilmelidir. Çocuk "kedi" derse, "evet küçük kedi"/ "kedi üşümü" gibi genişletmeler yapılabilir.• Çocuklarda dil ve konuşma bozuklukları fark edildiğinde ilgili uzmanlara yönlendirme yapılmalıdır.
Bilişsel Gelişim	<ul style="list-style-type: none">• Bilişsel becerilerin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir.• Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem öğretmene kolaylık sağlar.
Sosyal ve Duyusal Gelişim	<ul style="list-style-type: none">• Grup etkinliklerine katılması konusunda cesaretlendirilmelidir. Ancak grup önünde sunu/konuşma yapması için zorlanmamalıdır.• Sınıftaki çocuklar dil ve konuşma bozukluğu olan arkadaşlarını kendi gruplarına almaları konusunda yönlendirilmelidir.
Motor Gelişim	<ul style="list-style-type: none">• Motor becerilerin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir.• Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem öğretmene kolaylık sağlar.

GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLERİ

- Gözlerini sıklıkla ovuşturma ve kaşıma,
- Gözlerde sulanma ve kızarma,
- Işıktan rahatsız olma,
- Sık sık göz kırpması,
- Çevredeki nesnelere fark edememe,
- Çevredeki nesnelere çarpma,
- Çevredeki nesnelere hareketini takip edememe,
- Renkleri ayırt edememe,
- Odaklanmada sorun yaşama vb.

GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım Becerileri	<p>Bazı görme yetersizliği olan çocukların aileleri çocuklarını korumacı bir yaklaşımla yetiştirirler. Çocuk çatal kaşık kullanmayı, ağızını ve burnunu silmeyi hatta peçeteyi nasıl tutması gerektiğini bilmiyor olabilir. Bu durumda fiziksel yardım sağlayarak, çocuğun günlük yaşamdaki yaşına uygun temel kazanımları edinmesi sağlanmalıdır.</p> <p>Takvim yaşı 6 olan görme yetersizliği olan bir çocuk gelişim özellikleri açısından 4 yaşındaki çocuğun becerilerine sahip olabilir. Bu durum, çocuğun zihinsel yetersizliği olduğunun veya geç ya da güç öğrendiğinin düşünülerek çocuğun etiketlenmesi için bir neden olabilir. Genellikle doğuştan görmeyen çocuklarda meydana gelen bu durum, yaşantı eksikliğinden kaynaklanabilmektedir. Böyle olduğu belirlenen çocuklar için zengin yaşantılar sağlanabilmesi amacıyla çocuğun ailesiyle işbirliği yapılmalıdır. Çocuğun kendi işlerini yapmasına fırsatlar verilmeli, etkinlikler sırasında yapabileceği görevler verilmeli ve çocuğun başarılı girişimleri uygun pekiştiricilerle hem ev hem de sınıf içinde ödüllendirilmelidir.</p> <p>Görme yetersizliği olan çocuklara özbakım becerilerini öğretirken beceri analizlerinden yararlanılabilir. Okulda yapılan eğitimlerin aileye model olarak evde tekrarlanması çocuğun beceriyi kazanmasında önemli bir yer tutar.</p> <p>Özbakım becerilerinin öğretiminde; sözel ipucu, işaret ipucu, model olma ve fiziksel yardım ipuçları kullanılmalıdır. Öğretimde yardım türlerinin kullanılması, yardım düzeyinin yavaş yavaş azaltılması sonunda çocuğun davranışı bağımsız olarak yapması sağlanır.</p>
Dil Gelişimi	<ul style="list-style-type: none">• Çocukla iletişim kurulmak istendiğinde, adı söylenerek kendisiyle konuşmaya başlanmalıdır.• Etkinlikler sırasında görme yetersizliği olan bir çocuğa söylenen nesne ismi ile çocuk sadece nesnenin ismini öğrenebilir. Nesnenin şeklinin nasıl olduğu, ağırlığının, boyutlarının ne kadar olduğu çocuğa nesneye dokundurularak anlatılmalı ve nesnenin ne işe yaradığı, nasıl kullanıldığı, farklı türlerinin neler olduğu gibi genişletilmiş bilgiler sunularak nesneyle aşinalığı oluşturulmalıdır.• Soru sormanın geç gelişmesinden dolayı, çocuğa çevresinde olan olaylar, nesnelere, kişiler, ortam gibi çevresindeki her şeyle ilgili bilgi aktararak çocuk soru sormaya cesaretlendirilmelidir.• Görme yetersizliği olan çocuğun sınıfında bulunan çocukların da bazen gözleri kapatılarak kendilerini görme yetersizliği olan arkadaşlarının yerine koymaları sağlanmalıdır. Böylece konuşurken nasıl daha belirgin ifadeler kullanabileceklerine ilişkin fikir sahibi olmaları sağlanabilir (Örneğin, "Şuna bak ne kadar güzel." demek yerine, "Elimde bir bebek var, saçları siyah, masmavi gözleri var, öyle güzel gülümsüyor ki." demenin daha açıklayıcı olacağını fark edebilirler).

Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim için; tamamen görmeyen çocuklarla sesli, hareketli nesnelere kullanılmalıdır.

Her görme yetersizliği olan çocuğun aynı öğretim şekliyle ve aynı düzeyde öğrenemeyebileceği unutulmamalıdır.

Hazırlanan materyallerin dokunsal özellikleri olmalıdır. Karmaşık özelliklere sahip materyaller olmamasına dikkat edilmelidir.

Kavram ve beceri kazandırmada hazırlanan analizlerin farklı düzeylerdeki ipuçlarıyla desteklenmesi temel alınmalıdır.

Az gören çocuklar için kavram materyalleri hazırlanırken renklerin zıtlığına ve materyalin ebatlarına dikkat edilmeli, çocuğun görme durumuna göre materyaller hazırlanmalıdır.

Tamamen görmeyen çocuklarda ise çocuğun yaşına uygun ve dokunma duyusunu etkin olarak kullanmayı öğrenebileceği materyaller seçilmelidir.

Bazı kavramlar dokunulamayacak kadar büyük olabilir. Bu durumda küçük maketler kullanılarak çocuğun anlaması sağlanmalıdır. Örneğin, apartmanları anlatmak için önce çatısı olmayan küçük ev maketleri birleştirilerek apartman oluşturulabilir. Daha sonra farklı apartman maketlerinden yararlanılabilir.

Sosyal ve Duygusal Gelişim

Sınıftaki diğer çocuklara görme yetersizliği olan akranlarının kendilerini görmediği, sadece seslerinden nerede ne yaptıklarını anlamaya çalıştığı anlatılmalıdır.

Görme yetersizliği olan çocuklar iletişime geçmek için karşısındaki kişinin onunla konuşmasını bekler. Gören çocuklar göz teması ile selamlaşarak birbirlerinden haberdar olurken görme yetersizliği olan çocuğa onunla konuşulduğunu fark ettirmek için çocuğun ismiyle hitap etmek ya da ona dokunarak kendisiyle iletişim kurulduğunu fark ettirmek gerekir. Gören çocukların taklit ederek öğrendiği birçok davranışı bu çocuklara model olarak, fiziksel yardım sağlayarak yaşantı yoluyla kazandırmak gerekir.

Görebilen çocukların görerek öğrendikleri tebessüm ya da kızgınlık ifadesi gibi mimik ifadelerini görme yetersizliği olan çocuk keşfetme yoluyla öğrenecektir. Mimikleri öğretmenin en etkili yolu, karşısındaki kişinin yüzüne dokunmasına izin vermektir.

Ayrıca, kızgınlık, mutluluk gibi ifadeleri anlayabilmesi için sesli olarak kızgınlık ifadesi kullanılırken karşısındaki kişinin kızgınlık ifadesi olan yüzüne dokunması da sağlanarak çocuğun model alması sağlanabilir.

Drama etkinlikleri çocuğun kendine özgüvenini ve vücudunu daha dikkatli ve etkin kullanmasını sağlar. Özellikle yaygın olarak görülen tikler göz önüne alındığında drama ve sanat etkinlikleri bu tikleri en aza indirerek çocuğun donuk yüz ifadesini ve dış görünüşünü olumlu yönde etkileyecektir.

Motor Gelişim

Motor gelişimde gecikme görülebilir. Çocuk çevresindeki kişileri ve olayları göremediği için onlara yönelik yapabileceği hareketler kısıtlanmakta ve yaş ilerledikçe motor becerilerdeki gecikme artmaktadır. Hareket etmeyle ilgili görmemelerinden kaynaklanan korkularından dolayı bağımsız hareket etme becerilerini kazanmada gecikmeler görülmektedir. Hem ailenin hem de öğretmenin çocuğu hareket etme konusunda desteklemesi önemlidir.

Dokunarak öğrenen görme yetersizliği olan çocuklar için parmak duyarlılığı çok önemlidir. Bunun için motor becerileri geliştirici, büyük ve küçük kas gelişiminin desteklendiği oyuncak ve benzeri araç gereçler bulundurulmalıdır. Bu araç gereçlerin etkin kullanılması Braille alfabesinin öğrenilmesini kolaylaştıracaktır.

Braille alfabesine hazırlık için günlük yaşamda kullanılan araç gereçlerin üzerine kabartma yazıların yazılması sağlanmalıdır.

Bağımsız hareket becerilerinin kazandırılmasına yönelik olarak ortam düzenlenmelidir. Merdiven inme çıkma çalışmalarının yapılabileceği, denge tahtalarının bulunduğu, çocukların gezdiği koridorlarda duvar takibi yapabileceği düzenlemelerin yapılmasına dikkat edilmelidir.

Dokunarak öğrenme en önemli ihtiyaçtır. Oyun hamuru, çamur ve kil çalışmaları gibi çocuğun eğlenerek katılabileceği etkinliklerin düzenlendiği ve yaşadığı dünyayı öğrenebileceği bir ortam oluşturulmalıdır.

Zilli toplarla hem sese yönelme hem de yön kavramını kazandırmak için çalışmalar yapılmalıdır.

İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLERİ

- Çevresine karşı fazla ilgili görünmez,
- Konuşulduğunda tepki göstermez,
- Doğrudan iletişim girişimlerine tepki vermez,
- Çok yüksek ya da çok yavaş sesle konuşur,
- Söylenenlerin tekrar edilmesini ister,
- Sözel yönergeleri sınırlı düzeyde anlar,
- Sınırlı sözcük dağarcığına sahiptir,
- Dil gelişiminde gecikmeler vardır,
- Arkasından seslenildiğinde cevap vermez.

GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım Becerileri	<p>Özbakım becerilerinin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir.</p> <p>Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem öğretmene kolaylık sağlar.</p>
Dil Gelişimi	<p>İşitme cihazları bu çocukların eğitiminde en önemli yeri tutmaktadır. Çocuğun işitme cihazı yoksa ailenin yönlendirilerek çocuğa uygun cihazın alınması sağlanmalıdır.</p> <p>Cihaz ile ilgili bilgiler (açma- kapama, pil takma-çıkarma, cihazı çocuğun kulağına takma-çıkarma) aileden edinilmelidir.</p> <p>Sınıfın ses yalıtımı ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmalıdır (Örneğin: Duvarlara mantar ya da sünger pano konması, yerlere halı kaplanması, pencerelere perde asılması gibi).</p> <p>Görsel materyaller ve doğal yaşantı ortamları oluşturulmalıdır. Ancak sadece görsel materyaller çocuğun dil gelişimi için yeterli değildir. Bu nedenle görsel malzemelerin araç olarak kullanılması gerekir.</p> <p>Etkinlikler sırasında anlaşılır ve kısa cümleler kullanılmalıdır.</p> <p>Etkinlik sırasında anlatılan öykünün, olay akışına uygun resimlerden oluşmasına ve resimlerin işitme yetersizliği olan çocuğun görebileceği şekilde tutulmasına dikkat edilmelidir.</p> <p>Yönerge verilirken çocuğun dinlemesi sağlanmalıdır. Çocukla göz kontağı kurulmasına ve gerektiğinde çocuğa tekrar açıklama yapılmasına dikkat edilmelidir.</p> <p>Çocuğun etkinlikler sırasında çıkarmaya çalıştığı sesler, sözcükler desteklenmeli ve çocuk konuşmak için cesaretlendirilmelidir.</p> <p>Ritmik tekrarlar, çocuğun dil seviyesine göre (hece, sözcük, iki, üç ya da dört sözcüklük) yaptırılır. Etkinlikler sırasında çocuğun dil seviyesi dikkate alınarak ne söylemek istediğini anlamaya çalışmalı, eksikse tamamlanmalı, doğrusu söylenerek tekrar ettirilmelidir. Örn: Çocuk, 'elma' resmi gördüğünde, ses olarak 'eeuu' dediğinde, 'elma' sözcüğünün doğru söylenişi öğretmen tarafından söylenir ve çocuğa tekrar ettirilir. Eğer çocuk tek sözcükleri söylüyor ancak cümle kuramıyorsa, önce iki ya da üç sözcüklü cümlelerle genişletmeler yapılarak uygun dil modeli olunur.</p>

**Bilişsel
Gelişim**

İşitme yetersizliği olan çocukların sözel olmayan zihinsel etkinliklerde (nesneleri eşleştirme, benzerlikleri bulma, gruplama, resimler arasındaki farklılıkları görsel olarak saptama, görsel olarak bir seri resmi sıralama, gibi) normal işiten yaşlılarına benzer performans ortaya koydukları gözlenmektedir. Dil becerileri ile ilgili güçlükleri doğal olarak akademik performanslarını etkilemektedir. Bunu en aza indirebilmek için;

- Daha önce kazandığı bilgiyle yeni bilgiyi bütünleştirebilmesi için çevresinde görsel destekler olmasına dikkat edilmelidir.
- Görsel desteklerin yanı sıra gezi- gözlem ve deneysel yaşantılara da yer verilmelidir.

**Sosyal ve
Duygusal
Gelişim**

Uyum becerileri, tıpkı işiten akranlarında olduğu gibi iletişim becerilerine, aile üyeleri ve çevresindeki diğer kişilerle etkileşimlerine bağlıdır. İşitme yetersizliği olan çocuklarda kendini çevreden soyutlanmış ve yalnız kaldığını, haksızlığa uğradığını hissetme ya da özgüven eksikliği gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu tür sorunları en aza indirebilmek için;

- Çocuğun her zaman aktif katılımının sağlanabileceği etkinliklere yer verilmelidir.
- Başarılı olduğu herhangi bir alanda (Örneğin: kesme, yapıştırma, boyama, gibi) sınıf içindeki bir arkadaşına yardım etmesine fırsat verilmelidir.

**Motor
Gelişim**

Motor becerilerin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir. Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem öğretmene kolaylık sağlar.

ÜSTÜN YETENEKLİ OLDUĞU DÜŞÜNÜLEN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLERİ

- Akranlarına göre erken öğrenme (yürüme, konuşma, gibi),
- Sonu gelmeyen sorular sorma,
- Gelişim alanlarında eşzamanlı olmayan gelişmeler gösterme,
- Hızlı ve derinlemesine öğrenme,
- Yeni durumlara olumlu yaklaşma,
- Çok gelişmiş bellekleri sayesinde ne zaman ne olduğunu en ince ayrıntısına kadar hatırlama,
- Arkadaşlarının arasında liderlik etme,
- Problemleri farklı yollar kullanarak çözme,
- Birçok konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olma.

GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım Becerileri	Üstün yetenekli çocuklar, özbakım alanında akran grupları ile aynı gelişim özelliklerini gösterir.
Dil Gelişimi	<ul style="list-style-type: none">• Yüksek düzeyde sözcük dağarcığına sahiptir. Kendini ifade ederken daha fazla sözcük/cümle kullanacağından daha fazla zamana ihtiyaç duyar. Kendini ifade etmesi için yeterli zaman tanınmalıdır!• Kitaplara erken dönemde ilgi gösterir. Erken yaşta okumaya başlar. Yetişkin seviyesindeki kitapları bağımsız bir şekilde okuyabilir. Çocuğun bu yönünü desteklemek için okuduğu kitapları arkadaşlarına anlatması ve okuduklarını onlarla paylaşabilmesi için fırsatlar yaratılmalıdır.• Sözlü ve yazılı ifadelerde orijinallik sergiler. Soyut anlam taşıyan sözcükleri anlamlı ve yerinde kullanmada üstünlük gösterir. Çeşitli kitaplar ile sınıf ortamı zenginleştirilmelidir.• İleri düzeyde mizah anlayışına sahiptir. Bu yönünün iyi anlaşılması ve desteklenmesi önemlidir. Etkinlikler arası geçişlerde gösteriler sunmasına fırsatlar verilerek bu yönünün olumlu anlamda kullanılarak çocuğun sosyalleşmesi sağlanabilir.
Bilişsel Gelişim	<ul style="list-style-type: none">• Hızlı öğrenir ve hafızasını çok iyi kullanır. Tekrarı sevmez ve sabırsızdır. Tekrar edilen konuya farklı bakış açıları ile yaklaşır ondan farklı çalışmalar yapması istenmelidir.• Meraklıdır ve sürekli sorular sorar. Çocuğun soruları sabırla cevaplanmalıdır. Öğretmen kendisinin bilmediği konularda "Ben de bilmiyorum. Beraber araştıralım." gibi cevaplarla çocuğun sorusuyla ilgilendiğini belli etmelidir. Ya da "Benim bir arkadaşım bunu çok iyi biliyor. Ona sorabiliriz!" ve benzeri şeyleri söyleyerek çocuğu konu uzmanı ile görüştürmelidir.• Yaşına göre ilgi duyduğu alanda/alanlarda dikkatini uzun süre toplayabilir. Uzun zaman aralıklarında ilgi duyduğu şeyle ilgilenmesine ya da oyun oynamasına izin verilmelidir.• Düşünme ve yorumlama yeteneği yaşlarına göre daha farklıdır. Neden-sonuç ilişkilerini hızlı bir şekilde algılar ve bellekte uzun süre tutabilir. Bu çocuklara etkinliklerle ilgili analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarında sorular yöneltilebilir. Örneğin; kekin yapımıyla ilgili olarak, çocuğa -kekin içine kabartma tozu konursa kek nasıl olur? / -kek pişerken fırının ısısı doğru ayarlanmazsa ne olur? gibi sorular yöneltilebilir.• Üstün yetenekli çocuklar, benzerlikleri ve farklılıkları çabuk fark eder ve hızlı genelleme yapabilir. Bu yüzden benzerlikleri ve farklılıkları olan çeşitli

Bilişsel Gelişim

- özellikteki nesnelere, durumlar ve olaylar sunarak çocuğun bu yönü desteklenmelidir.
- Farklı zamanlarda öğrendikleri bilgileri, değişik durumlara uyarlayabilir. Çocuğa mümkün olduğunca farklı olaylar ve durumlar sunularak bu becerisinin gelişmesi sağlanmalıdır.
 - İlgi duyduğu konuda/konularda derinlemesine bilgiye sahiptir. Bu bilgileri arkadaşlarına anlatması/paylaşması için fırsatlar verilmelidir. Ayrıca çocuğun teknolojiyi kullanarak ailesine, başka insanlara sunum yapması sağlanabilir.
 - Fen ve doğa olaylarına, özellikle hayvanlar âlemine, sayılara ve sayı oyunlarına, sözcükler ve anlamlarına, kimyasal maddeler ve değişimlerine, mekanik aletlere karşı yoğun ilgiye sahiptir. Bunun için sınıf ortamında materyaller çeşitlendirilmelidir.
 - Her an gözlem yapar. Gözlemediği ve ilgisini çeken bir olayı mutlaka dener. Bunun için dürbün, mercek, büyüteç, mikroskop gibi araç ve gereçlerle öğrenme ortamı zenginleştirilerek gözlem yapma istekleri desteklenmelidir. Gözlemediği şeyleri kayıt altına alma veya raporlaştırma öğretileridir.
 - Yaratıcı yeteneği yüksektir. Kimi zaman, orijinal ve etkileyici fikirler üretip, olağanüstü yorumlarda bulunarak yaratıcı düşünce yetisini sergiler. Kimi zaman da yaptığı sanat çalışmalarında (resim vb.) bu yeteneğini ortaya koyar. Bunun için fırsatlar verilmelidir.
 - Planlama, muhakeme, problem çözme ve soyut düşünme yeteneğine sahiptir. Düşünme becerilerini geliştirecek sorular sormalı ve düşünme yeteneğini geliştirmeye yönelik etkinlikler düzenlenmelidir.
 - Kendisi için yüksek standartlar belirler. Bu standartlara ulaşabilmesi için uygun yol ve yöntemler gösterilerek rehberlik yapılmalıdır.
 - Hayal gücü yaşlarına göre yüksektir. Hikâyeler, çizgi karakterler veya projeler üretmesine fırsat verilmelidir.
 - Özel yetenek alanı resim olan çocukların renkleri kullanma tarzları ve yaratıcı güçlerini ortaya koyma biçimleri oldukça farklı ve ilgi çekicidir. Öğretmen yaptığı çalışmada farklı teknikler kullanılmalı ve bu teknikler hakkında çocukları bilgilendirmelidir. Farklı çalışmaların içerisinde bu tekniklerin nasıl kullanabileceğini göstermelidir.
 - Özel yetenek alanı müzik olan çocukların ritmi algılamaları gelişmiştir. Yeni duydukları müzik parçasını inanılmaz bir hızda kavrayıp aynı şekilde ifade edebilirler. Sınıf ortamı müzik aletleri yönünden zenginleştirilmelidir. Çocuğun kendini ortaya koyabilmesi için fırsatlar verilmelidir. Başarılı müzisyenlerin hayat hikâyeleri anlatılabilir. Hatta profesyonel müzisyenler sınıf ortamına davet edilebilir.

Sosyal ve Duyusal Gelişim

- Liderlik özelliğinden dolayı oyunları genellikle kendisi kurmak ister. Kurdukları oyunlardan çabuk sıkılabilir, yaşları oyuna daha yeni uyum sağlarken, üstün yetenekli çocuklar farklı bir oyuna geçmek isteyebilirler. Benzeri istekleri ve özellikleri nedeniyle yaşları ile oluşturdukları oyun grupları içerisinde uzun süre barınamayabilir. Zaman zaman uyumsuzluk gösterdiği de gözlemlenebilir. Bu gibi nedenlerle, büyüklerle iletişim kurmada daha istekli ve başarılıdır. Kendi bilişsel düzeyindeki çocuklarla bir araya gelmesi sağlanmalıdır.
- Yönlendirmelerden ya da öğretilerden rahatsızlık duyabilir. Yöneltilen soruları cevaplamak ya da hazır bilgileri dinlemek yerine soru sormayı ya da anlatmayı tercih edebilir. Zaman zaman sınıf içi etkinlikleri yönetmesine izin verilebilir. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken noktalardan biri, bu çocuğun diğer çocuklardan çok fazla ayrıştırılmaması gerektiğidir.

Sosyal ve Duygusal Gelişim

- Bu çocuklar, duygu ve düşüncelerini mutlaka ifade etme, başkaları tarafından kabul görme ve önem verilme gereksinimi içindedirler. Bu, sosyal-duygusal gelişimleri açısından önemlidir. Aynı zamanda bilişsel gelişimini de destekleyecektir. Öğretmen bunu bilerek çocuğun kendini ifade etmesine fırsat vermelidir. Bunu farklı yollarla yapması için de rehberlik edilmelidir. Duygu ve düşüncelerini ifade edebilecekleri fırsatlar sunulmalıdır. Böylece düşünceleri arasındaki boşlukları fark edip, tamamlama fırsatı bulabilir.
- Gereksinim duydukları anda yönlendirme yerine rehberlik yapılabilir, gelişimlerini olumlu yönde destekleme fırsatları değerlendirilebilir.
- Merak ettikleri konular hakkında araştırmacı ve hırslıdır. Merak ettiği şeyi nasıl araştırabileceği gösterilmeli, rehberlik edilmelidir.
- Duygusal anlamda yüksek duyarlılık gösterir. Başkalarının duygu ve düşüncelerine önem verir. İletişime girdikleri kişilerin duygu ve düşüncelerini anında algılama ve yorumlama yeteneğine sahiptir. Paylaşma her zaman açık ve yardımseverdir. Hatta arkadaş grubu içerisinde, yardıma ihtiyacı olan arkadaşlarına, karşılık beklemeden yardıma hazırdır.
- Deneme-yanılma ya da model alma yoluyla öğrenmeyi seçer. Gördüğü bir davranış ya da olay, ne kadar gerçek dışı olsa da, mutlaka deneme ve sonuçta ulaşma konusunda ısrarcı olabilir. İsteklerinin engellenmesi ya da ertelenmesi durumunda hırçınlaşabilir. Öğretmen güvenli ortamlar sağlayarak çocuğun olabildiğince ya da olamayacakları bizzat yaşayarak görmesini sağlamalıdır. Yeni denemelere açıktır. Mümkün olduğunca yeni şeylerle tanışması sağlanmalıdır. Müzeler, sanat galerileri, alan gezileri, farklı kişiler ve farklı yerler görmesi sağlanmalıdır.
- İç denetimlidir. Öğretmen bunun farkında olduğunu olumlu pekiştireçlerle hissettirmelidir.
- Yetenekli olduğu alanla ilgili kendisinin ve diğerlerinin yeteneği hakkında yargıda bulunabilir. Tüm çocukların farklı özelliklerinin olabileceği ve tüm çocukların eşit ve değerli olduğu çocuğa gösterilmelidir. Herkesin olduğu gibi kabul edilmesi gerektiği ile ilgili etkinlikler yapılmalıdır.

Motor Gelişim

- Bilişsel becerileri diğer becerilerden önce geliştiği için motor becerileri de bilişsel beceri hızına ulaşmamaktadır. Bu durum üstün yetenekli çocukların hırslanma ve öfke nöbetleri yaşamalarına neden olmaktadır. Öğretmen bilişsel beceriler ve motor becerileri arasındaki uyumu sağlamak için çocuğun teknolojiyi kullanmasını desteklemelidir.
- Psikomotor alanda üstün yetenekli çocuklar, başlangıçtaki motor gelişim hızını ileri dönemlerde de sürdürmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar, kullanımı karmaşık olan spor aletlerini rahatlıkla kullanabilmektedirler. Okul bahçesi çeşitli spor aletleri ile düzenlenmelidir.
- Bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda yaşitlarından erken gelişim gösteren çocuklar, enerjilerini ve zamanlarını sanat, müzik, resim gibi alanlara daha fazla ayırdıkları için motor becerilerini geliştirmeye yönelik faaliyetler için çok fazla fırsat bulamamaktadırlar. Bundan dolayı motor becerileri akranlarına oranla geri kalabilir. Motor becerilerini geliştirecek faaliyetlere yönlendirilerek motor becerilerinin gelişmesi desteklenmelidir.